

Piotr Szkudlarz

INTERESUJĄCE STANOWISKO BIAŁOOWOCOWEJ OD-
MIANY BORÓWKI BAGIENNEJ *VACCINIUM ULIGINOSUM*
L. VAR. LEUCOCARPUM B. FEDTSCH.

W BORACH DOLNOŚLĄSKICH

AN INTERESTING LOCALITY OF WHITE-FRUIT VARIETY OF
BOGBILBERRY *VACCINIUM ULIGINOSUM* L. VAR. *LEUCOCARPUM*
B. FEDTSCH. IN DOLNOŚLĄSKIE FORESTS

Abstract

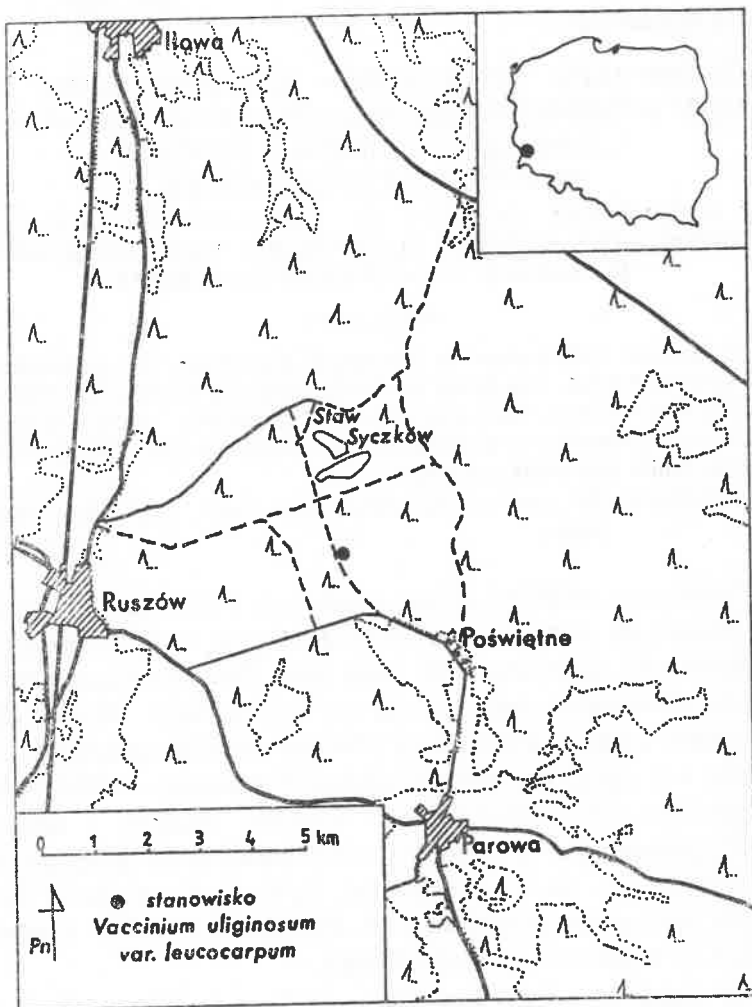
In summer 1992 a stand of *Vaccinium uliginosum* var. *leucocarpum*, the first in Poland, was found in the Dolnośląskie Forests (SW Poland). At this locality, in a young pine growth, occurred both typical and white-fruit plants. Results of preliminary morphological and anatomical studies on fruits and seeds are given.

KEY WORDS: SW Poland; *Vaccinium uliginosum*; variability; distribution.

Vaccinium uliginosum jest gatunkiem wykazującym ogromną zmienność kształtu i wielkości liści oraz owoców (Sziszkin, Bobrow 1952, Zarzycki 1963, Hegi 1966, Gunacka-Fiedor 1992). Na tej podstawie wyróżnianych jest szereg form. Wśród nich niektórzy autorzy wymieniają również rzadko spotykaną odmianę o białych lub białozielonkawych owocach — *Vaccinium uliginosum* var. *leucocarpum* B. Fedtsch. Sziszkin i Bobrow (1952) podają kilka stanowisk z europejskiej części Rosji (na NE od Moskwy) m. in. z miejscowości Rybinsk i Bałachna. Hegi (1966) wymienia stanowiska ze Szwajcarii, Austrii i okolic Gölitz — najbliższe granicom Polski.

W czasie badań terenowych prowadzonych latem 1992 roku znaleziono stanowisko *Vaccinium uliginosum* var. *leucocarpum* w północnej części Borów Dolnośląskich. Jest to prawdopodobnie pierwsze stanowisko tej odmiany borówki bagiennej w Pol-

sce. Położone jest ono między miejscowościami Węgliniec i Iłowa, 5 km na N od wsi Parowa (ryc. 1).

Ryc. 1. Lokalizacja stanowiska *Vaccinium uliginosum* var. *leucocarpum* w Borach Dolnośląskich

Fig. 1. Location of the stand of *Vaccinium uliginosum* var. *leucocarpum* in Dolnośląskie Forests

Vaccinium uliginosum rośnie tutaj w mało zwartym młodniku sosnowym. W runie niepodzielne panuje trzęślica modra *Molinia coerulea*. Z krzewinek, poza borówką bagienną, występuje nielicznie bagno zwyczajne *Ledum palustre*. Borówka bagienna rośnie w kilku zwartych kępach, dochodzących do około 1,5 m średnicy. W obrębie dwóch z nich znaleziono białe owoce. W latach tych, obok osobników białowocowych występowały również osobniki typowe — czarnoowocowe. Stosunek ilościowy obu form był trudny do ustalenia ze względu na znikomą ilość owoców. Bardzo słabe owocowanie borówki związane było prawdopodobnie z suszą panującą w roku obserwacji. Zebrano zaledwie po kilka owoców odmiany typowej i odmiany białowocowej.

Tab. 1. Porównanie wybranych cech morfologicznych typowej i białowocowej odmiany *Vaccinium uliginosum*

Tab. 1. Comparison of selected morphological features of typical and white-fruit variety of *Vaccinium uliginosum*

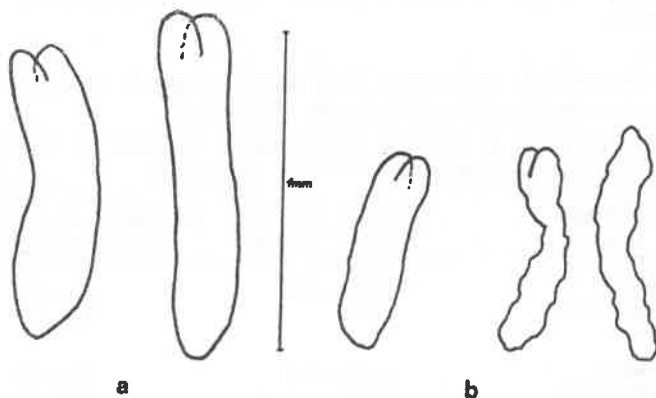
Cecha Feature	Odmiana typowa Typical variety	Odmiana białowocowa White-fruit variety
dł. owoców (length of fruits) (mm)	a 7,4 —7,8 b 7,6	6,1—6,6 6,3
szer. owoców (width of fruits) (mm)	a 6,6 —7,2 b 6,9	5,1—6,9 6,0
liczba nasion w owocu (number of seeds in fruit)	2—5	0—9
dł. nasion (length of seeds) (mm)	a 1,12—1,66 b 1,35	1,17—1,43 1,33
szer. nasion (width of seeds) (mm)	a 0,60—0,81 b 0,69	0,65—0,78 0,73
barwa nasion (colour of seeds)	ciemnobrązowa dark-brown	żółtobrązowa yellow-brown

a — zakres zmienności (the range of variability)

b — wartość średnia (the average)

Owoce *V. u. var. leucocarpum*, razem z szypułkami, mają woskowobiały kolor. Nasiona posiadają barwę żółtobrazową, podczas gdy nasiona odmiany typowej są ciemnobrązowe.

W celu porównania obu odmian na badanym stanowisku wykonano pomiary długości i szerokości owoców i nasion (por. tab. 1). Prezentowane wyniki wskazują na pewne różnice między odmianami, szczególnie w wielkości i kształcie owoców. Ze względu na małą ilość analizowanego materiału i dużą zmienność tych cech trudno prawidłowo interpretować otrzymane wyniki. Z kolei wielkość nasion obydwu odmian jest bardzo zbliżona.

Ryc. 2. Porównanie zarodków typowej (a) i białowocowej (b) odmiany *Vaccinium uliginosum*

Fig. 2. Comparison of plumuli of typical (a) and white-fruit (b) variety of *Vaccinium uliginosum*

Poza omówionymi cechami morfologicznymi analizowano również budowę anatomiczną łupiny nasiennej, nie stwierdzając istotnych różnic. Zaobserwowano natomiast, iż nawet zewnętrznie dobrze rozwinięte nasiona *V. u. var. leucocarpum* nie posiadają w pełni rozwiniętych zarodków — nie rozwijają się one w ogóle lub są zmarniałe (ryc. 2). Jest to fakt bardzo istotny, który należy zweryfikować prowadząc badania na obszerniejszym materiale.

LITERATURA

- GUGNACKA-FIEDOR W., 1992. Zmienność morfologiczna i chemiczna liści europejskich populacji *Vaccinium uliginosum* L. Acta UNC Biol. 79: 257—279.
- HEGI G., 1966. *Vaccinium uliginosum* L. W: Illustrierte Flora von Mittel-Europa. 5 (3): 1681—1685. Carl Hanser Verlag, München.
- SZISZKIN B. K., BOBROW E. G., 1952. *Vaccinium uliginosum* L. W: Flora ZSRR. 18: 96—97. Wyd. Akademii Nauk ZSRR.
- ZARZYCKI K., 1963. *Vaccinium* L. W: Flora Polska. 10. 103—106. PWN, Warszawa.

Summary

In summer 1992 a stand of the rare variety of bogbilberry was found for the first time in Poland. It is situated in the northern part of the Dolnośląskie Forests (Fig. 1). Bogbilberry grows in young pine forest accompanying *Ledum palustre* and *Molinia coerulea* dominating in the undergrowth. Earlier the stands of that variety had been given from Russia (Szyszkin, Bobrow 1952) and Central Europe (Hegi 1966). The initial morphological-anatomical studies on population from the Dolnośląskie Forests have revealed existence of some differences between white-fruit and typical variety. The differences refer mainly to the size and shape of the fruits, colour of the seeds (Table 1) and also to the degree of development of the plumuli (Fig. 2).

Adres autora:

ZAKŁAD TAKSONOMII ROŚLIN
Uniwersytet im. Adama Mickiewicza
Al. Niepodległości 14
61-713 Poznań